

Kacper Podgórski¹

Pod merytoryczną opieką kpt. dr. Tomasza Landmanna

TERRORYZM W EUROPIE ZACHODNIEJ

Streszczenie: *Terroryzm jest niezwykle poważnym zagrożeniem, które dotyczy obecnie całej społeczności międzynarodowej. Zjawisko to podlega ciągłym zmianom i ewoluuje, dostosowując się do panujących warunków, co utrudnia jego zdefiniowanie. Szczególne zagrożenie stwarzają organizacje związane z islamskimi radykałami, które w swoich postulatach propagują zwalczanie wartości zachodniej cywilizacji. Kolejne zamachy przeprowadzane przez te ugrupowania na terenie Europy, mogą spowodować reakcję prawicowych ekstremistów, negujących idee multikulturowości.*

Słowa kluczowe: *terroryzm, bezpieczeństwo, przemoc, radykalizacja, zagrożenie*

WSTĘP

Współczesny świat, który po Zimnej Wojnie przekształca się coraz bardziej w układ wielobiegunowy, jest areną konfliktów między podmiotami państwowymi, organizacjami międzynarodowymi, korporacjami oraz transgranicznymi grupami pragnącymi uzyskać wpływy. Rozwój globalizacji, społeczeństwa informacyjnego oraz powstanie Internetu, mimo ogromnych korzyści jakie ze sobą przynosi, stanowi także zagrożenie, ponieważ może być skutecznie wykorzystane zarówno przeciwko konkretnym państwom jak i społeczeństwom. Szczególnie odczuwają to kraje Europy Zachodniej, które mimo tego, że przez lata funkcjonowania na arenie międzynarodowej wypracowały metody zwalczania niepaństwowych przeciwników (zarówno terrorystycznych jak i związanych z przestępczością zorganizowaną), nie są w stanie zatrzymać fali nowożytnego terroryzmu, który nosi znamiona działalności asymetrycznej i sieciowej. Terrorysty XXI w. odchodzą od tradycyjnych metod walki terrorystycznej, kreując własną wizję polityki poprzez tworzenie swoistego teatru z aktorami i publicznością, a także starannie przygotowaną sceną, na której mają toczyć się wydarzenia. Atak na World Trade Center w 2001 r., kolejne zamachy w Londynie, Madrycie, Berlinie, Nicei i wiele innych pokazały jak bardzo nieprzewidywalne mogą być działania ugrupowań terrorystycznych, które nie wahają się przed użyciem zarówno klasycznej broni konwencjonalnej jak i innych środków, takich jak samochody, samoloty, trucizny, broń chemiczna, w celu wpłynięcia na decyzje politycznych decydentów. Działania te, mimo że realizowane także przy pomocy środków wykorzystywanych przez wojsko, są zazwyczaj skierowane przeciwko przypadkowym osobom, które nieszczęśliwie znajdują się w złym miejscu i czasie. W związku z tym, warto pamiętać że mimo poprawiających się warunków do życia w państwach europejskich, musimy być świadomi tego, że wartości demokratyczne i zasady humanitaryzmu, nie są podzielane przez wszystkich uczestników życia międzynarodowego, szczególnie zaś przez ugrupowania terrorystyczne.

¹ Kacper Podgórski – student III roku studiów I stopnia na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe w Akademii Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki.

1. TERRORYZM W EUROPIE ZACHODNIEJ KIEDYŚ I DZIŚ

Obecnie wiele grup, szczególnie powiązanych ze skrajną prawicą, próbuje upowszechnić tezę jakoby terroryzm był ściśle związany jedynie z religią muzułmańską². Jednak problem działalności terrorystycznej na terytorium Europy Zachodniej rozpoczął się już dużo wcześniej. Problematycznym wydaje się samo pojęcie i definicja zjawiska terroryzmu, które w opracowaniach naukowych od początku jest wyjaśnianie za pomocą różnych sformułowań³. Według badaczy problematyki terroryzmu, jest on obecnie definiowany na ponad sto różnych sposobów, zależnie od tego czy opisują go środowiska akademickie, organizacje międzynarodowe lub służby państwowe. Istotnym jest zrozumienie różnicy między terrorem, związanym z działalnością silniejszych wobec słabszych, a terroryzmem, który utożsamiany jest z asymetryczną walką jednostek i obywateli przeciwko silniejszemu przeciwnikowi. Terror jest stale powracającym sposobem działania w historii, wystarczy bowiem przeanalizować funkcjonowanie państw dyktatorskich i autorytarnych takich jak niemiecka III Rzesza lub cofnąć się jeszcze wcześniej do metod działania rządu francuskiego podczas Wielkiej Rewolucji⁴. Analizując definicje terroryzmu można zauważyć, że zawierają one elementy takie jak:

- przemoc lub groźba jej użycia;
- wywołanie atmosfery strachu przekładającej się na decyzje decydentów politycznych;
- użycie środków zakazanych przez prawo.

Terroryzm, podobnie jak terror, jest zjawiskiem funkcjonującym od setek lat. Jego korzeni możemy doszukiwać się w starożytności, kiedy był skutecznym narzędziem do walki wykorzystywanym przez muzułmańską sektę nizarytów, zwalczających wrogie odłamy Islamu i krzyżowców, oraz sykariuszy sprzeciwiających się działaniom Cesarstwa Rzymskiego. Analizując w sposoby działania tych organizacji, można dostrzec pewne podobieństwa do obecnie działającego tzw. Państwa Islamskiego (ISIS). Przykładem może być wykorzystanie obietnicy trafienia do raju i wizja bycia męczennikiem po śmierci w wyniku zamachu – jest to motywacja zarówno współczesnych bojowników ISIS jak i dwunastowiecznych nizarytów. Kolejne epoki w historii przynosiły zmiany, zarówno w działaniach jak i motywacji organizacji terrorystycznych. Można tu przytoczyć falę terroryzmu anarchistycznego, który w XIX w. wstrząsnął rządami caratu, doprowadzając nawet do śmierci cara Aleksandra II. Zarówno zamachy motywowane ideologią anarchistyczną, jak i późniejsze spowodowane głównie motywacjami rewolucyjnymi i lewicowymi różniły się od dzisiejszych – były one skierowane przeciwko konkretnym osobom, które najczęściej utożsamiano z wrogim obozem politycznym lub służbami mundurowymi państwa⁵. Podobna taktyka działania została przyjęta przez późniejsze organizacje narodowo-wyzwoleńcze działające w Europie, takie jak Irlandzka Armia Republikańska lub Kraj Basków i Wolność. Członkowie tych ugrupowań często powiadamiali media, by

² A. Rusinek, *Nurt radykalny wśród społeczności muzułmańskich w wybranych państwach Unii Europejskiej*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012, s. 95.

³ B. Hołyst, *Terroryzm Tom I*, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2009, s. 48.

⁴ I. Oleksiewicz, *Polityka antyterrorystyczna Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2013, s. 50-51.

⁵ B. Hołyst, *op. cit.*, s. 64-65.

uniknąć śmierci przypadkowych osób znajdujących się w miejscu wybranym do wysadzenia samochodu pułapki lub bomby. Na terenie Europy Zachodniej to właśnie działania terrorystyczne motywowane uzyskaniem niepodległości lub autonomii stanowiły jedno z zagrożeń do czasu pojawienia się terroryzmu związanego z fundamentalizmem religijnym⁶. Nie można także zapominać o ugrupowaniach lewicowych działających w drugiej połowie XX w., takich jak włoskie Czerwone Brygady lub niemiecka Frakcja Armii Czerwonej. Postawiły one sobie za cel walkę z ustrojem kapitalistycznym w państwach, na terenie których funkcjonowały. Według historyków finansowanie i szkolenie członków tych organizacji odbywało się za aprobatą Związku Radzieckiego, który widział w nich narzędzie do osłabiania państw przeciwnych rozwojowi komunizmu.

Współcześnie, pomimo działalności organizacji międzynarodowych zajmujących się propagowaniem pokoju, rozszerzenia demokracji oraz stabilności na świecie, państwa Europy Zachodniej nie są w pełni wolne od zagrożenia związanego z terroryzmem. Konflikty odbywające się w Afryce i Azji, szczególnie w ostatnich latach poskutkowały znacznymi ruchami migracyjnymi. Niestabilność państw Bliskiego Wschodu, a także Arabska Wiosna Ludów spowodowały, że setki tysięcy osób zaczęły przedostawać się do Europy⁷, znacznie oddziałując na nastroje społeczeństwa oraz trendy polityczne, wywołując międzynarodową dyskusję o problemach związanych z uchodźstwem i powiązaniach napływowej ludności z organizacjami terrorystycznymi. Państwa, stosując restrykcyjną politykę azyłową, a także tworząc zamknięte obszary zamieszkiwane przez cudzoziemców zaczęły podsycać atmosferę strachu i wzajemnej niechęci, co przyczyniło się do eskalacji konfliktów między migrantami i obywatelami wielu państw europejskich⁸.

2. TERRORYZM W EUROPIE ZACHODNIEJ W XXI WIEKU

2.1. Al-Kaida

Analizując zamachy, które miały miejsce w Europie Zachodniej w ciągu ostatnich dwóch dekad, można zaobserwować, że głównym motywem działań terrorystycznych stała się religia. Atak na World Trade Center w 2001 r., a także zamachy na madryckim dworcu i londyńskim metrze w latach 2004-2005 rozpoczęły nową erę islamskiego terroryzmu, która trwa do dziś⁹. Jednym z najważniejszych ideologów nowoczesnego ruchu fundamentalistycznego był Osama Bin Laden, który 23 lutego 1998 r. postulował utworzenie międzynarodowego frontu skierowanego przeciwko żydom i krzyżowcom. Zachęcał on wszystkich przeciwników Izraela i

⁶ M. Adamczuk, *Terroryzm indywidualny jako zagrożenie dla bezpieczeństwa cywilizacji europejskiej*, [w:] K. Liedel, P. Piasecka, T.R. Aleksandrowicz (red.) *Zamach w Norwegii – nowy wymiar zagrożenia terroryzmem w Europie*, Difin SA, Warszawa 2011, s. 33.

⁷ B. Krzemińska, K. Tomaszycy, *Migracja do Unii Europejskiej a poczucie bezpieczeństwa*, [w:] Z. Kuźniar, A. Łapińska, K. Tomaszycy (red.) *Zagrożenia bezpieczeństwa w XXI wieku – terroryzm a bezpieczeństwo kulturowe*, WSOWL, Wrocław 2017, s. 133-134.

⁸ I. Oleksiewicz, *op. cit.*, s. 70.

⁹ A. Ryczek, *Zamachy terroryzmu islamskiego w Unii Europejskiej od 2014 roku analiza wybranych przypadków*, [w:] J. Stelmach (red.) *Przeciwdziałanie i reagowanie na współczesne zamachy terrorystyczne*, Akademia Wojsk Lądowych, Wrocław 2017, s. 33.

krajów zachodnich do atakowania obywateli tych państw, wzywał muzułmanów do zabijania niewiernych, w szczególności Amerykanów i ich sojuszników. Mudzahe-dini, którzy zasilili szeregi Al-Kaidy, od 1979 r. przez kolejnych dziewięć lat walczyli z wojskami Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, byli doświadczonymi żołnierzami, wyszkolonymi w walce partyzanckiej i działaniach asymetrycznych. Oprócz tego, posiadali uzbrojenie dostarczane im podczas wojny przez amerykańskie CIA, które widziało w interwencji w Afganistanie szansę na osłabienie Związku Radzieckiego¹⁰. Al-Kaida, by rozwijać swoją działalność międzynarodową potrzebowała ogromnej ilości pieniędzy, których nie potrafił zapewnić jedynie Bin Laden, mimo posiadania wielkiej fortuny¹¹. Bojownicy otrzymywali znaczną ilość pieniędzy pochodzących m.in. z Arabii Saudyjskiej, Kuwejtu i Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Finanse uzyskiwane były poprzez zakładanie fikcyjnych organizacji humanitarnych, które otrzymywały fundusze od państw wspierających organizację¹². Istotną rolę w budowaniu potęgi Al-Kaidy na terenie Europy mają ugrupowania międzynarodowe (często finansowane z pieniędzy państw takich jak Arabia Saudyjska) propagujące rozwój Islamu, a także budujące meczety, w których często dochodzi do radykalizacji odwiedzających go muzułmanów. Organizacje takie jak Światowa Liga Muzułmańska propagują otwarcie antysemityzm, nawołują muzułmanów zamieszkujących Europę do tego, by utrzymywali wysoki wskaźnik urodzeń, a także nie pozwalali na pełną asymilację ze światem zachodu¹³. W związku z zapleczem finansowym, wyszkolonymi i radykalizowanymi członkami, a także sprawnym dowództwem, Al-Kaida rozrosła się, biorąc udział w większości konfliktów toczących się na Bliskim Wschodzie. Utworzyła także wiele nowych ugrupowań na innych kontynentach w celu rozwoju ideologii świętej wojny. Często, oprócz oficjalnych filii Al-Kaidy tworzone są organizacje luźno z nią powiązane, propagujące światowy dżihad, wykorzystujące jej spuściznę ideologiczną oraz metody walki terrorystycznej (libańskie Fatah Al Islam, Islamski Ruch Uzbekistanu)¹⁴. Działalność tak licznych grup oraz ich funkcjonowanie na kontynencie europejskim może wydawać się nierealne w dobie rozwoju współpracy międzynarodowej służb specjalnych, a także nowych metod inwigilacji i śledzenia aktywności ekstremistycznej w Internecie. Kluczowym w przetrwaniu tej organizacji wydaje się jej sieciowość – struktury dowodzenia są rozproszone, poszczególne odłamy nie nawiązują ze sobą kontaktu i posiadają duży zakres autonomii. Terrorysty w poszczególnych „filiach” przeprowadzają zamachy motywując się wezwaniami do ataku, wypowiedzianymi przez ideologicznych przywódców. Za przykład może posłużyć orędzie Ajmana Al-Zawahiriego, spadkobiercy Bin Ladena, który w 18 rocznicę zaatakowania World Trade Center wezwał muzułmanów do niszczenia celów amerykańskich, izraelskich, rosyjskich i zachodnioeuropejskich¹⁵.

Analizując zamachy przeprowadzane przez Al-Kaidę na terenie Europy Zachodniej można dostrzec pewne tendencje, odnoszące się zarówno do miejsca prze-

¹⁰ B. Hołyst, *op. cit.*, s. 461.

¹¹ <https://www.rp.pl/artykul/657165-Wszystkie-pieniadze--bin-Ladenow.html> [dostęp: 10.02.2020].

¹² A. Rusinek, *op. cit.*, s. 30.

¹³ *Ibidem*, s. 45.

¹⁴ *Ibidem*, s. 49.

¹⁵ <https://tvn24.pl/swiat/ajman-al-zawahiri-wezwal-do-atakow-ra968843-2300282> [dostęp: 03.01.2020].

prowadzenia zamachu jak i jego metod. Jedną z najbardziej charakterystycznych cech terroryzmu powiązanego z terroryzmem islamskim jest asymetryczność działań. Zarówno podczas zamachu w Madrycie w 2004 r. jak i rok później w Londynie, terroryści wybrali miejsce stosunkowo słabo chronione, w którym znajduje się spora liczba osób. Obydwa wydarzenia pokazały, zgodnie z orędziem Osamy Bin Ladena, że nie tylko Amerykanie są przeciwnikami globalnego dżihadu, ale także ich europejscy sojusznicy. Wydzźwięk tego wydarzenia był na tyle silny, że ówczesny premier Hiszpanii Jose Luis Rodriguez Zapatero zdecydował się na wycofanie swoich wojsk z Iraku, co zostało potraktowane przez Al-Kaidę jako sukces¹⁶. Jest to idealny przykład na to, jak silnie organizacja terrorystyczna może wpłynąć na przebieg polityki państw. Ze względu na silną, religijną motywację sprawców zamachów, a szczególnie obietnicę trafienia do raju (w Islamie wywyższa się męczenników, którzy umierają w walce z niewiernymi), terroryści gotowi są na śmierć w imię wyższych ideałów¹⁷. Szczególnie popularną metodą wysadzenia się jest użycie pasu szachida – specjalnego pasa lub kamizelki wypełnionego materiałami wybuchowymi. Sytuacja związana z terroryzmem samobójczym jest wyzwaniem dla państw demokratycznego zachodu, ponieważ zmusza ona pododdziały kontrterrorystyczne do zastosowania siły w stosunku do zamachowców (w przeszłości, często dochodziło do sytuacji zakładniczej, która dawała możliwość rozmowy z terrorystami). Podobnie jak w przypadku samotnych wilków, nie ma tu możliwości negocjacji z napastnikiem, który z góry zakłada, że zginie, zabijając przy tym jak największą liczbę postronnych osób. Wymusza to zmianę w liberalnym podejściu państw europejskich do zwalczania terroryzmu (odmiennym od doktryny amerykańskiej, która zakłada twarde podejście i brak negocjacji). Przykładem dostosowania się do obecnej sytuacji, w której koniecznym jest jak najszybsze wyeliminowanie napastnika jest obowiązująca w Polsce Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 roku o działaniach antyterrorystycznych. Oprócz doprecyzowania zadań poszczególnych służb i zwiększenia przez to bezpieczeństwa obywateli, wprowadza ona uprawnienie do tzw. specjalnego użycia broni. W praktyce oznacza to możliwość użycia broni palnej przeciwko osobie dokonującej zamachu lub biorącej lub przetrzymującej zakładnika, którego skutkiem może być śmierć lub bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia tej osoby¹⁸. Pokazuje to, że nawet w państwach, w których zagrożenie terrorystyczne jest obecnie na niskim poziomie (według Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego Polska nie jest pierwszoplanowym celem dla organizacji ekstremistycznych¹⁹) wdrażane są regulacje podnoszące efektywność systemów antyterrorystycznych. Profilaktyka związana z przeciwdziałaniem i zwalczaniem zagrożenia terrorystycznego jest także widoczna w organizacjach międzynarodowych takich jak Unia Europejska, która posiada szereg instytucji związanych z problematyką terroryzmu takich jak m.in.:

¹⁶ <https://www.heritage.org/europe/report/spains-retreat-after-the-madrid-bombings-rewards-terrorism> [dostęp: 03.01.2020].

¹⁷ T. Michalczak, *Europa w obliczu islamskiego terroryzmu, dlaczego dochodzi do ataków terrorystycznych i jak im przeciwdziałać*, Difin SA, Warszawa 2019, s. 106.

¹⁸ <https://www.antyterroryzm.gov.pl/CAT/ochrona-antyterrorysty/ustawa-o-dzialaniach-an/1273,USTAWA-O-DZIALANIACH-ANTYTERRORYSTYCZNYCH.html> [dostęp: 03.01.2020].

¹⁹ <https://www.abw.gov.pl/pl/zadania/zwalczanie-terroryzmu/5,Zwalczanie-terroryzmu.html> [dostęp: 03.01.2020]

- Grupa Robocza dot. Stosowania Szczególnych Środków w Zwalczeniu Terroryzmu;
- Europejski koordynator ds. Zwalczenia Terroryzmu;
- Grupa Zadaniowa „Atlas”;
- Europol;
- Eurojust²⁰.

Służby odpowiedzialne za prewencje antyterrorystyczną zwracają także uwagę na pozostawione samotnie walizki, oraz podejrzanie wyglądające auta zaparkowane w niedozwolonych miejscach, często w miejscach dużych skupisk ludności. Przykładem użycia samochodów pułapek mogą być wydarzenia z 2007 r., które wystąpiły w Londynie. Brytyjska policja otrzymała telefoniczną informację o podejrzanym pojeździe, który miał znajdować się w okolicach centrum stolicy w pobliżu dużego nocnego klubu (w momencie odnalezienia auta miało przebywać tam około 1700 osób). Służby odkryły także drugie podejrzane zaparkowane auto, zaledwie kilkaset metrów od klubu, przy ruchliwej ulicy. Zarówno w pierwszym jak i drugim przypadku, okazało się, że samochody były wypełnione gwoździami, kanistrami z benzyną i butlami z gazem. Mimo tego, że w zamachu nikt nie zginął, pokazał on władzom Wielkiej Brytanii, że zagrożenie wynikające z eksplozji samochodów pułapek nie jest jedynie związane z działalnością organizacji terrorystycznych na terenie Bliskiego Wschodu (jedną z organizacji, które uważa się za prekursora tej metody jest libański Hezbollah)²¹.

2.2. Samozwańcze Państwo Islamskie (ISIS)

Rok 2014 przyniósł jedno z najważniejszych wydarzeń dotyczących współczesnego terroryzmu. Abu Bakr Al-Baghdadi, przywódca odłamu Al-Kaidy w Iraku, ogłosił powstanie tzw. Państwa Islamskiego. Powstaniu tej organizacji od początku sprzeciwiała się Al-Kaida, która widziała w niej rywala, zarówno w metodach działań (np.: atakowania szyickich muzułmanów), jak i ideologii (pomimo tego, że obydwie organizacje są sunnickie). Głównymi celami, które postawiło sobie Państwo Islamskie, było utworzenie nowego kalifatu, jednoczącego wszystkie państwa muzułmańskie²². Oprócz tego, Al-Baghdadi zdecydowanie podkreślił, że celem dżihadystów jest zniszczenie fundamentów świata zachodniego, takich jak demokracja i wprowadzenie w to miejsce prawa muzułmańskiego – szariatu²³. Główni ideolodzy tzw. Państwa Islamskiego traktują kalifat jak idealne państwo, nawiązujące do pierwotnej wspólnoty muzułmańskiej, a także muzułmańskiego imperium, które w VII i VIII wieku stwarzało realne zagrożenie dla państw europejskich. Za osobę władającą kalifatem, fundamentaliści uznają kalifa, który uznawany jest za następcę proroka.

²⁰ T. Bąk, *Systemy antyterrorystyczne państw Unii Europejskiej*, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie Naukowe Wydawnictwo IVG, Rzeszów-Szczecin 2015, s. 25.

²¹ <https://www.theguardian.com/uk/2007/jun/29/terrorism.uksecurity> [dostęp: 03.01.2020].

²² P. Olbrycht, *Współczesne organizacje terrorystyczne w kontekście bezpieczeństwa*, „Przegląd Naukowy Metodyczny Edukacja dla Bezpieczeństwa”, nr 2/2019, s. 100.

²³ A. Wejkszner, *Samotne wilki kalifatu, Państwo Islamskie i indywidualny charakter dżihadystyczny w Europie Zachodniej*, Difin SA, Warszawa 2018, s. 20.

Początek działania tzw. Państwa Islamskiego, przyniósł mu zdobycze terytorialne położone na terytorium Iraku i Syrii. Bojownicy utworzyli na tym terenie organizm przypominający realnie funkcjonujące państwo, posiadające własną administrację, sądownictwo, system poboru podatków, infrastrukturę oraz szkoły. By umożliwić skuteczne finansowanie swoich działań, zarówno na płaszczyźnie lokalnej (walka z szyickimi ugrupowaniami oraz rządem Asada w Syrii), a także międzynarodowej (werbowanie członków w Europie, przeprowadzanie zamachów) utworzono struktury organizacyjno-finansowe takie jak Rada Finansów, wprowadzono do obiegu nową walutę, a także powołano bank, mający udzielać pożyczki i wymieniać nieakceptowalne waluty na zarządzanym terytorium²⁴. Oprócz tego, wzorując się na innych organizacjach terrorystycznych takich jak Tamilskie Tygrysy, Partia Pracujących Kurdystanu lub wcześniej opisana Al-Kaida, tzw. Państwo Islamskie czerpie korzyści z diaspor na terenach m. in. Unii Europejskiej lub państwowych i prywatnych sponsorów. Istotnym źródłem finansowania jest także szeroko pojęta działalność przestępcza. Bojownicy Państwa Islamskiego pobierają haracz od osób zamieszkujących ich terytorium, zabijają także ludzi na organy (niemieccy dziennikarze podają, że zwłoki zabitych Kurdów, są warte od 10 do 20 tys. \$²⁵). Islamiści nie ograniczają się także przed handlem narkotykami i porywaniem dla okupu obywateli państw zachodnich odwiedzających pobliskie terytoria. Przedstawiciele Państwa Islamskiego wykorzystują także swoje atrakcyjne położenie, zarówno pod kątem historycznym jak i geograficznym. Rabując antyczne dzieła, sprzedają je na czarnym rynku, razem z masowo wydobywaną ropą.

Atrakcyjność i obietnica utworzenia nowego kalifatu przyciągnęły na tereny tzw. Państwa Islamskiego wielu lokalnych jak i zagranicznych bojowników. Mimo tego, na wskutek działania wrogich ugrupowań i międzynarodowej koalicji antyterrorystycznej, nie udało się utworzyć go na trwałe. Spoglądając na obecną sytuację tzw. Państwa Islamskiego, które nie kontroluje już tak licznych i rozległych terytoriów jak w poprzednich latach, warto zastanowić się co spowodowało, że tysiące ludzi zamieszkujących kontynent europejski porzuciło swoje dotychczasowe życie i dołączyło do walki o ustanowienie międzynarodowego kalifatu. Jest to bowiem niezbędne do przanalizowania obecnego zagrożenia terrorystycznego na terytorium Zachodniej Europy. Niewątpliwie, jedną z metod rozpowszechnienia idei islamistów stał się Internet. Umieszczane w sieci filmy, dotyczące najczęściej brutalnych egzekucji i beczeszczona zwłok, były z reguły profesjonalnie montowane i nagrywane. Posiadają one własne efekty specjalnie, podkład muzyczny, a także zabiegi emocjonalne mające spotęgować strach przed tym co widzimy na ekranie. Można niewątpliwie stwierdzić, że w zależności od oglądającej jej publiczności, mają wywołać inny efekt. Dla ludzi zamieszkujących państwa Europy Zachodniej, widok dekapitacji przeprowadzonej na chrześcijanach może powodować chęć odwetu (co jest sytuacją nieodwracalną, ponieważ ataki na ludność muzułmańską stanowią przyczynę jej radykalizacji) lub spotęgować strach przed tym, że to samo wydarzy się w ich macierzystym państwie. Z drugiej strony, obejrzenie takiego nagrania

²⁴ M.A. Kędziński, *Finansowanie organizacji terrorystycznych*, [w:] K. Jałoszyński, T. Aleksandrowicz, K. Wiciak (red.) *Bezpieczeństwo państwa a zagrożenie terroryzmem, terroryzm na przełomie XX i XXI wieku*, WSPoL, Szczytno 2016, s. 89.

²⁵ *Ibidem*, s. 91.

przez muzułmańską młodzież, często podatną na radykalizację, pokaże, że istnieje na świecie organizacja, która bierze władzę we własne ręce i zwalcza wrogów Islamu. Upublicznienie takiego nagrania może mieć także motyw propagandowy dla samych bojowników – oglądając je umacniają poczucie, że realizują cele zawarte w swojej ideologii. Oprócz wyżej wymienionych sposobów używania Internetu do propagowania ideologii tzw. Państwa Islamskiego, należy pamiętać o publikacji różnego rodzaju instruktaży (*open source jihad*). Część z nich, dostępnych w krajach Europy Zachodniej ma na celu zachęcenie młodzieży do zagłębiania radykalnej interpretacji zapisów Koranu, a także zaangażowania w lokalne ugrupowania muzułmańskie. Są to strony dostępne zarówno w wersjach arabskojęzycznych, jak i publikowane w językach ojczystych Europejczyków²⁶. Inne, ciężiej dostępne strony zawierają porady dotyczące konstrukcji bomb, jak najskuteczniejszego przeprowadzania zamachów oraz pozyskania broni. Internet służy także jako narzędzie kontaktu ideologów globalnego dżihadu z potencjalnymi bojownikami²⁷. Jest on dużo bezpieczniejszy niż spotkania na żywo ze względu na anonimowość.

Coraz bardziej niepokojącym problemem stają się radykalizacja obywateli Europy i ich zwrócenie się ku ideologii globalnego dżihadu. Problem ten dotyczy zarówno rdzennych Europejczyków, jak i kolejnych pokoleń imigrantów²⁸. W pierwszym przypadku istotną rolę odgrywa m.in. wcześniej wspomniana propaganda internetowa, ale oprócz niej istnieje wiele innych czynników. Jednym z nich jest między innymi kryzys wartości. Tzw. Państwo Islamskie, przedstawia się jako organizacja, która ceni wartości takie jak braterstwo, honor, męskość. Zachęca ona młodych mężczyzn by dołączyli do wspólnoty religijnej i przeciwstawili się liberalnym poglądom, które obecnie dominują wśród społeczeństw w Zachodniej Europie. Rekruterzy tzw. Państwa Islamskiego kierują także przesłanie do kobiet, zachęcając je do przyłączenia się do swoich szeregów. Mają one rodzić i wychowywać przyszłych bojowników²⁹, jednak w większości przypadków zostają one niewolnicami, lub są wykorzystywane w samobójczych zamachach. Konwertyci pochodzący z Europy, po powrocie z terenów ogarniętych wojną są zobowiązani do dalszego prowadzenia walki z niewiernymi, a także werbowanie nowych członków. Literatura określa ich mianem *foreign fighters*, czyli bojowników, którzy nie są obywatelami żadnego z państw konfliktu, w którym biorą udział. Są oni szczególnie niebezpiecznym zagrożeniem dla państw europejskich, co pokazuje intensyfikacja zdarzeń terrorystycznych od momentu powstania tzw. Państwa Islamskiego. Według danych Europolu ze stycznia 2015 r., około 500 tys. Europejczyków wyjechało walczyć po stronie ISIS lub szkolić się przy ich boku³⁰. Europejskie Centrum Terrorystyczne podaje, że spośród bojowników, którzy podjęli walkę na Bliskim Wschodzie, na powrót zdecydowało się około 1650 osób³¹. Należy pamiętać także o tym, że część bojowników państw starego kontynentu, znajduje się w pod kontrolą tureckich służb, które planują wysłać dżihadystów do swoich ojczystych krajów. Niewątpliwie przy-

²⁶ T. Michalczak, *op. cit.*, s. 173.

²⁷ A. Rusinek, *op. cit.*, s. 168.

²⁸ *Ibidem*, s. 152.

²⁹ <https://www.dw.com/pl/pa%C5%84stwo-islamskie-werbuje-kobiety/a-49219056> [dostęp: 03.01.2020].

³⁰ A. Ryczek, *op. cit.*, s. 34.

³¹ K. Izak, *Co po Islamskim Państwie Kalifatu? Stan obecny i kierunki rozwoju zagrożeń terrorystycznych*, [w:] „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 19/18, s. 61.

jęcie takiej ilości osób będzie wyzwaniem dla służb europejskich, które od lat zmagają się z zagrożeniami terrorystycznymi.

Analizując metody działania bojowników tzw. Państwa Islamskiego na terenie Europy Zachodniej zaobserwować można zmianę zarówno w sposobie przeprowadzania zamachu jak i środkach do tego używanych. Stają się one bardziej brutalne i budzące niepokój w swojej prostocie, ponieważ ich sprawcy używają narzędzi powszechnie dostępnych, takich jak samochody, siekiery lub noże. Dają one terrorystom istotną przewagę nad służbami, które nie mają możliwości kontrolowania każdego zakupu potencjalnie niebezpiecznego narzędzia lub prób wypożyczenia i kupna auta. Dodatkowo, zradykalizowane jednostki często nie przejawiają skłonności do fundamentalizmu aż do przeprowadzenia zamachu. Analizując profile osób, które przeprowadziły w ostatnich latach akty terrorystyczne na terenie Europy Zachodniej, widać, że często byli oni zwykłymi, młodymi ludźmi. Nie przestrzegali oni zasad Islamu, związanych z niespożywaniem używek takich jak alkohol i narkotyki, co paradoksalnie mogło zbliżyć niektórych z nich do ideologii globalnego dżihadu. Przykładem jest Adrain Russell Ajao, który jako młody chłopak wykazywał zdolności sportowe, jednak mając 19 lat wkroczył na ścieżkę przestępczą i trafił do więzienia, gdzie zradykalizował poglądy. Był on sprawcą zamachu, podczas którego śmiertelnie potrafił 6 osób w okolicach londyńskiego mostu Westminsterkiego³². Także Anis Amri, Tunezyjczyk który w 2016 r. podczas jarmarku bożonarodzeniowego w Berlinie śmiertelnie przejechał 12 osób, miał zradykalizować się podczas pobytu we włoskim więzieniu³³. Najbardziej znanym i dobitnym przykładem radykalizacji odbywającej się w zakładzie karnym jest przypadek Abu Bakr Al-Baghdadi, który zanim utworzył tzw. Państwo Islamskie, był przetrzymywany przez amerykańców w Camb Bucca na terenie Iraku, gdzie oprócz niego przebywali dżihadysty, z którymi nawiązał kontakty i utwierdził się w nienawiści do państw Zachodu. Oprócz zakładów karnych, także obozy dla uchodźców stanowią atrakcyjne miejsce do werbowania młodych osób, szczególnie podatnych na manipulacje. Często dochodzi tam do przestępstw, co powoduje zniechęcenie uchodźców do asymilacji z państwami Europy, a w konsekwencji zwrócenie się w kierunku alternatywy jaką jest salaficki Islam.

PODSUMOWANIE

Analizując zagrożenie terrorystyczne na terenie państw Europy Zachodniej nie sposób ignorować organizacji nie powiązanych bezpośrednio z ruchami religijnymi. Terroryzm związany z ugrupowaniami skrajnie prawicowymi, wydaje się być zjawiskiem nowym, które dotychczas funkcjonowało głównie poza Europą (Ku Klux Klan, Afrykanerski Ruch Oporu). Istotną zmianę w percepcji zagrożeń powiązanych z ruchem skrajnie prawicowym był zamach przeprowadzony przez Andersa Breivika. Wykorzystał on pozostawiony przez siebie samochód pułapkę jako

³² A. Wejkszner, *op. cit.*, s. 152.

³³ *Ibidem*, s. 138.

przynętę na służby (auto znajdowało się pod rządowym budynkiem), by następnie udać się na wyspę Utøya, gdzie zamordował 69 młodych osób, które odwiedziły to miejsce ze względu na odbywający się zlot młodzieżówki Partii Pracy. Podobnie jak w przypadku samotnych wilków z Państwa Islamskiego, Breivik czerpał swoją wiedzę z Internetu, posiadał także legalnie założoną działalność rolniczą, która pozwoliła mu na zakup materiałów, z których później skonstruował bombę. Głównym motywem działania sprawcy ataku była ideologia związana z obroną cywilizacji europejskiej przez muzułmańskimi najeźdźcami. Breivik, w swoim manifestie, który opublikował w dniu zamachu, podkreślał, że jego głównym wrogiem jest Islam oraz marksizm kulturowy, sam siebie określał jako rycerza zakonu templariuszy. Zachęcał on do podjęcia konserwatywnej rewolucji skierowanej przeciwko zwolennikom multikulturowości. Zaledwie osiem lat później, 15 marca 2019 r. Brenton Tarrant, australijski prawicowy ekstremista, przeprowadził zamach w dwóch meczetach znajdujących się w nowozelandzkim miasteczku Christchurch, zabijając przy tym 51 osób. Podobnie jak Breivik, Tarrant opublikował manifest, w którym odwoływał się do ideologii faszystowskiej oraz dominacji białej rasy nad innymi. Mimo, że wydarzenie to miało miejsce w Nowej Zelandii, można podejrzewać, że w przyszłości istnieje realne ryzyko przeprowadzenia takich zamachów na terenie Europy Zachodniej. Wiąże się to z rosnącym poparciem dla populistycznych antyimigranckich ugrupowań, a także organizacją wieców i manifestów związanych z deklaratorem antypatii do muzułmanów i polityki otwartych drzwi realizowanej dotychczas przez niektóre państwa europejskie³⁴. Niestety, istotnym elementem wpływającym na rozpowszechnienie prawicowego ekstremizmu jest niechęć do asymilacji występująca wśród środowisk napływowej ludności, która stara się zachować swoją odrębność kulturową. Rodzi to zjawisko błędnego koła – brak asymilacji imigrantów powoduje niechęć i agresję skierowaną przeciwko nim przez część społeczeństwa. Prowadzi to do radykalizacji ludności napływowej, co w najgorszym wypadku skłania ich do zapoznania się z ideą globalnego dżihadu, a w skrajnych przypadkach do przeprowadzenia zamachu terrorystycznego, co powoduje jeszcze większą niechęć ludności lokalnej. W następstwie tego, powstają organizacje propagujące wrogość wobec Islamu, co może prowadzić do powtórzenia się wydarzeń z Norwegii lub Nowej Zelandii, a także dalej postępującą radykalizację środowisk muzułmańskich. Obecnie nie ma dowodów na istnienie skrajnie prawicowych i transnarodowych ugrupowań stawiających sobie za cel walkę (poprzez metody terrorystyczne) z powiększającą się społecznością muzułmańską w Europie, jednak służby odpowiedzialne za działania anty(kontr)terrorystyczne muszą mieć na uwadze, że kolejne kryzysy migracyjne, rozwój społeczeństwa multikulturowego oraz dojście do władzy ugrupowań populistycznych, może doprowadzić do zwiększenia zagrożenia związanego ze terroryzmem motywowanym prawicowym ekstremizmem.

³⁴ M. Adamczuk, *op. cit.*, s. 35.

BIBLIOGRAFIA

Pozycje zwarte

1. Adamczuk M., *Terroryzm indywidualny jako zagrożenie dla bezpieczeństwa cywilizacji europejskiej*, [w:] Liedel K., Piasecka P., Aleksandrowicz T.R. (red.) *Zamach w Norwegii – nowy wymiar zagrożenia terroryzmem w Europie*, Difin SA, Warszawa 2011.
2. Bąk T., *Systemy antyterrorystyczne państw Unii Europejskiej*, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, Naukowe Wydawnictwo IVG, Rzeszów – Szczecin 2015.
3. Hołyst B., *Terroryzm Tom I*, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2009.
4. Izak K., *Co po Islamskim Państwie Kalifatu? Stan obecny i kierunki rozwoju zagrożeń terrorystycznych*, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego 19/18.
5. Kędzierski M.A., *Finansowanie organizacji terrorystycznych*, [w:] Jałoszyński K., Aleksandrowicz T., Wiciak K. (red.) *Bezpieczeństwo państwa a zagrożenie terroryzmem, terroryzm na przełomie XX i XXI wieku*, WSPoI, Szczytno 2016.
6. Krzemińska B., Tomaszycycki K., [w:] Kuźniar Z., Łapińska A., Tomaszycycki K., (red.) *Migracja do Unii Europejskiej a poczucie bezpieczeństwa Zagrożenia bezpieczeństwa w XXI wieku – terroryzm a bezpieczeństwo kulturowe*, WSOWL, Wrocław 2017.
7. Michałczak T., *Europa w obliczu islamskiego terroryzmu, dlaczego dochodzi do ataków terrorystycznych i jak im przeciwdziałać*, Difin SA, Warszawa 2019.
8. Olbrycht P., *Współczesne organizacje terrorystyczne w kontekście bezpieczeństwa*, „Przegląd Naukowo Metodyczny Edukacja dla Bezpieczeństwa”, nr 2/2019.
9. Oleksiewicz I., *Polityka antyterrorystyczna Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2013.
10. Rusinek A., *Nurt radykalny wśród społeczności muzułmańskich w wybranych państwach Unii Europejskiej*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012.
11. Ryczek. A., *Zamachy terroryzmu islamskiego w Unii Europejskiej od 2014 roku analiza wybranych przypadków*, [w:] Stelmach J. (red.) *Przeciwdziałanie i reagowanie na współczesne zamachy terrorystyczne*, Akademia Wojsk Lądowych, Wrocław 2017.
12. Wejkszner A., *Samotne wilki kalifatu, Państwo Islamskie i indywidualny charakter dżihadystyczny w Europie Zachodniej*, Difin SA, Warszawa 2018.

Źródła internetowe

13. <https://www.rp.pl/artykul/657165-Wszystkie-pieniadze--bin-Ladenow.html>
14. <https://tvn24.pl/swiat/ajman-al-zawahiri-wezwal-do-atakow-ra968843-2300282>

15. <https://www.heritage.org/europe/report/spains-retreat-after-the-madrid-bombings-rewards-terrorism>
16. <https://www.antyterroryzm.gov.pl/CAT/ochrona-antyterrorysty/ustawa-o-dzialaniach-an/1273,USTAWA-O-DZIALANIACH-ANTYTERRORYSTYCZNYCH.html>
17. <https://www.abw.gov.pl/pl/zadania/zwalczanie-terroryzmu/5,Zwalczanie-terroryzmu.html>
18. <https://www.theguardian.com/uk/2007/jun/29/terrorism.uksecurity>
19. <https://www.dw.com/pl/pa%C5%84stwo-islamskie-werbuje-kobiety/a-49219056>

TERRORISM IN WESTERN EUROPE

Summary: *Terrorism is extremely big threat to all mankind. This ideology is constantly changing and evolving to adjust itself to world conditions. This process is impeding the definition possibilities of terrorism. In particular the biggest threat are organization linked to Islamic radicals, which postulate fighting with the Western culture. Next and ongoing terrorists attacks in Europe can provoke a reaction of right-wing extremists, who are negating the idea of multicultural world.*

Keywords: *terrorism, security, violence, radicalization, threat*